

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА

ТЕХНОЛОГИЈА НА МОТОРНИ ВОЗИЛА

- ИЗБОРНА -

III ГОДИНА

МАШИНСКА СТРУКА
Авиоинженер-механичар

Скопје, 2007 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ТЕХНОЛОГИЈА НА МОТОРНИ ВОЗИЛА- ИЗБОРЕН ПРЕДМЕТ

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: автотехничар- мехатроничар

1.2.2. Струка: машинска

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Трета година

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 72 часа

1.6. Статус на наставниот предмет: избран

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по предметот технологија на моторни возила - избран предмет, ученикот стекнува знаења и се оспособува:

- да ги разликува конструктивните решенија на L3 - Jetronic системот и LH - Jetronic системите за подготвување на смесата за согорување кај Otto моторите;
- да објаснува блок-дијаграми и шеми поврзани со системите за подготвување на смесата за согорување на горивото;
- да разликува транзисторски систем, електронски и целосно електронски систем за палење на смесата кај Otto моторите;
- да ја опишува конструкцијата и начинот на работа на Motronic - системот;
- да споредува различни начини за намалување на штетните компоненти на издувните гасови;
- да разликува извори на енергија кои можат да се користат кај моторните возила;
- да ги познава карактеристиките на EUE (електронска управувачка единица);
- да открива неисправности со помош на осцилограми;
- да развива техничка култура;
- за тимска работа.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на наставата по наставниот предмет технологија на моторни возила како избран предмет, неопходно е учениците да поседуваат претходни знаења стекнати преку наставните предмети технологија на моторни возила, практична настава, технологија на обработка и машински елементи со механика од прва и втора година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темат. целини и меѓу предметите
1. СИСТЕМИ ЗА ПОДГОТВУВАЊЕ НА СМЕСА ЗА СОГОРУВАЊЕ КАЈ ОТО МОТОРИТЕ	15	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да разликува системи за подготовка на горивната смеса кај Ото моторите; - да ги познава предностите на системите за впрскување на гориво; - да го опишува L3 - Jetronic системот со поединечно импулсно впрскување на горивото; - да ги споредува L - Jetronic и LH - Jetronic системите; - да го објаснува влијанието на неповолните услови при стартување на ладен мотор; - да предлага мерки за надминување на неповолните услови кај системите со централно впрскување; - да го опишува агрегатот за впрскување на гориво кај системите со централно впрскување; - да опишува различни системи со директно впрскување на горивото: GDI, SI,...; - да објаснува блок-дијаграми и шеми поврзани со системите за подготвување на смесата за согорување на горивото. 	<p>Објаснување на различните начини на подготвување на смесата за согорување кај Ото моторите; презентирање шеми, дијаграми, блок-дијаграми, слики, прикажување графо-фолии.</p>	<p>Технологија на моторни возила Практична настава</p>

<p>2. СИСТЕМ ЗА ПАЛЕЊЕ НА СМЕСА КАЈ ОТО МОТОРИТЕ</p>	<p>15</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава основните елементи на палењето и согорувањето на горивната смеса кај Ото моторите; - да ги споредува транзисторскиот и конвенционалниот начин за палење; - да разликува транзисторски систем за палење: <ul style="list-style-type: none"> * со контакти; * бесконтактен со Халов или индуктивен давач; - да ја опишува конструкцијата и начинот на работа на електронското палење; - да чита блок-дијаграми и шеми на систем за палење; - да ги познава предностите на целосното електронско палење; - да го објаснува системот за заштита од детонација. 	<p>Објаснување на улогата на системите за динамичко и надворешно полнење; презентирање шеми, скицирање, прикажување графо-фолии.</p>	<p>Технологија на моторни возила Практична настава</p>
<p>3. КОМБИНИРАН МЕНАЏМЕНТ - СИСТЕМ ЗА ВПРСКУВАЊЕ И ПАЛЕЊЕ</p>	<p>9</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја познава задачата на системот за впрскување и палење; - да ја опишува конструкцијата и начинот на работа на Motronic - системот; - да ги познава дополнителните компоненти на Motronic - системот; - да го објаснува CAN - системот за пренос на информации; - да го чита блок - дијаграмот на инегрираното дејство на повеќе EUE; 	<p>Објаснување на карактеристиките Motronic - системот, презентирање шеми и блок дијаграми, прикажување графо-фолии со дијаграми, скицирање.</p>	<p>Технологија на моторни возила Практична настава</p>

4. ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ИЗДУВНИТЕ ГАСОВИ КАЈ ОТО МОТОРИТЕ	9	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава штетните компоненти во издувните гасови; - да ги толкува законските прописи за штетното влијание на издувните гасови; - да разликува различни начини за намалување на штетните компоненти на издувните гасови: <ul style="list-style-type: none"> * ламбда регулација и катализатор; * рецикулација на издувните гасови; * систем на секундарен воздух; * систем за прочистување на азотни оксиди. 	Презентирање шеми, графофолии, скицирање, објаснување карактеристики на компонентите од системите за намалување на штетните компоненти на издувните гасови.	Технологија на моторни возила Практична настава
5. СОВРЕМЕНИ ЕКОЛОШКИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА	3	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја објаснува потребата за користење на алтернативни извори на енергија; - да разликува извори на енергија кои можат да се користат кај моторните возила: растително масло, етанол, метанол, земен гас, течен нафтен гас, водород, електрична енергија; - да познава конструктивни решенија на возила со хибриден погон. 	Презентирање податоци, шеми, цртежи поврзани со современите извори на енергија и начинот на нивно искористување; скицирање, објаснување.	Технологија на моторни возила Практична настава
6. ЕЛЕКТРОНСКА УПРАВУВАЧКА ЕДИНИЦА (ЕУЕ)	9	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги идентификува задачите на ЕУЕ; - да ги разликува компонентите на влезните и излезните струјни кола; - да го разбира начинот на работа на компјутерот во возилото; - да ги познава стратегиите на управувањето кај ЕУЕ; - да го објаснува начинот на дијагностицирање со помош на ЕУЕ. 	Прикажување слики, шеми, блок-дијаграми, скицирање, објаснување.	Практична настава Електроника

7. ДИЈАГНОСТИКА НА СОВРЕМЕНИ СИСТЕМИ	12	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја објаснува улогата на осцилоскопот при дијагностицирање на современите моторни возила со помош на мото-тестер; - да разликува карактеристични големини на осцилограм на конвенционалниот систем за палење; - да идентификува осцилограми на бесконтактни транзисторски системи за палење; - да открива неисправности со помош на осцилограми. 	Објаснување на значењето на дијагностицирањето на современите моторни возила со помош на мото-тестер; презентирање осцилограми, слики, скицирање, прикажување графо-фолии.	Практична настава Електроника
---	-----------	---	--	----------------------------------

4.2. Наставни методи и активности на учење

Целите на изборниот наставен предмет технологија на моторни возила се реализираат со примена на наставните форми: фронтална, групна и индивидуална. Како наставни методи може да се користат: демонстрација, дискусија, решавање на проблеми, активна демонстрација на ученици, учење преку сопствено откривање и др.

Активности на ученикот: црта, набљудува, споредува, прибележува, чита, открива, учи независно и работи домашни задачи.

Активностите на наставникот се: организира и раководи активна и индивидуална дејност кај учениците, објаснува, организира и води дискусија, дава инструкции, пишува на табла, демонстрира, ги оценува задачите, поставува прашања, регистрира, оценува и ги анализира резултатите.

4.3. Организација и реализација на наставата

Воспитно-образовната работа по наставниот предмет **технологија на моторни возила** како изборен предмет се реализира во специјализирана училница за стручно-теоретска настава.

4.4. Наставни средства и помагала

За ефикасно реализирање на целите на наставниот предмет **технологија на моторни возила** како изборен предмет се применуваат разни средства и помагала како: графоскоп, видеоснимки, слајдови, фотографии, компјутер, ЛЦД проектор и слично.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши перманентно, преку усно и писмено проверување на знаењата по секоја завршена тематска целина. Исто така, на крајот од полугодието и наставната година се проверуваат постигањата на учениците преку изготвени тестови на знаења од тематски целини реализирани во текот на полугодието и наставната година. Доколку ученикот не постигне резултати во реализирањето на конкретните цели на наставната програма, се постапува согласно на законската регулатива за средно образование.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по наставниот предмет **технологија на моторни возила** како изборен предмет треба да ги поседува следните педагошки, персонални и професионални карактеристики: да е психофизички здрав, да владее со литературниот јазик и писмото на кои се изведува наставата, да е комуникативен и отворен за соработка, да е соодветно професионално образован со или без работно искуство, да ја сака педагошката работа и да напредува во неа, да е добар организатор, да е креативен и способен за примена на иновации во образовната технологија.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по предметот **технологија на моторни возила** како изборен предмет ја реализираат кадри со завршени студии по:
- **машинство**;
со здобиена педагошка, психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор

Воспитно-образованата работа по овој наставен предмет се реализира во специјализирана училница опремена со соодветни наставни средства и материјали.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: 2007 година

7.2. Состав на работната група:

1. Ридван Зекири,	дипл. маш. инж.,	раководител, советник,	Министерство за образование и наука
2. Соња Ѓошевска - Ивановиќ,	дипл. маш. инж.,		АСУЦ „Боро Петрушевски”- Скопје
3. Наташа Алексов,	дипл. маш. инж.,		АСУЦ "Боро Петрушевски" - Скопје
4. Бранислава Георгиевска,	дипл.маш.инж.,		АСУЦ "Боро Петрушевски" - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2007 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по предметот **технологија на моторни возила** како избран предмет ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. 11- 4402/1 од 12. 06. 2007 година.